

(/)

🏠 (/)

> Krig og terror - Militærvæsen - Den kolde krig (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Post Traumatisk Sarajevo Disorder

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/vietnamkrigen-med-egne-oejne>)

Post Traumatisk Sarajevo Disorder

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 3312

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/post-traumatisk-sarajevo-disorder)

[http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/post-traumatisk-sarajevo-disorder) **t** (<https://twitter.com/home?status=.> Aktiviteten

kan ses på [http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/post-traumatisk-sarajevo-disorder)

[http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/post-traumatisk-sarajevo-disorder) **in**

([http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/post-traumatisk-sarajevo-disorder)

online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-

krig/post-traumatisk-sarajevo-disorder&title=)

Suzi Elena Appelgren

Post traumatisk Sarajevo Disorder : dagbog fra Sarajevo : de danske Balkanveteraner

Forlaget Klithedegården 2020. 300 sider.

Illustreret. 299,95 kr.

Af Kresten Søe

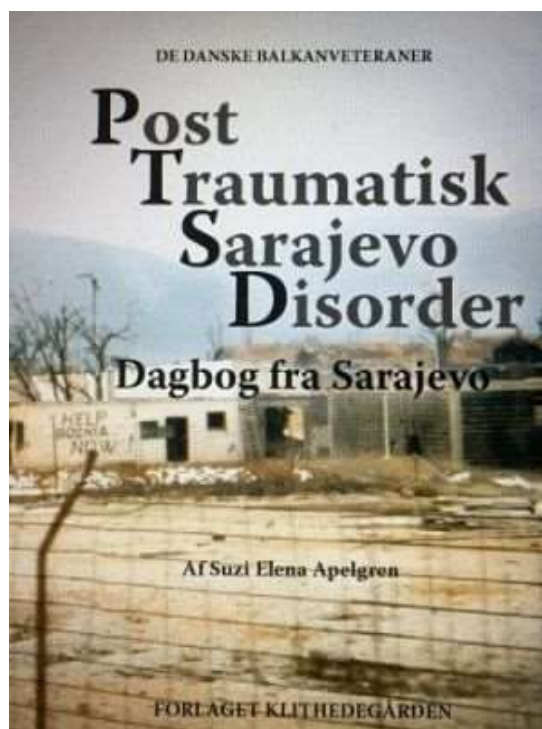
Indhold og opbygning

I efteråret 1992 blev de første danske FN soldater sendt til den bosniske hovedstad Sarajevo som fredsbevarende styrke. Blandt de 142 frivillige var bogens forfatter, daværende sygeplejerske Suzi Elena Appelgren. Hverken de danske politikere eller hærledelsen havde dog reelt sat sig ind i, hvad missionen egentlig indebar. Ej heller havde man forudset de ekstremt belastende og ofte livstruende forhold, den fredsbevarende styrke skulle operere i som kasterbold mellem de stridende parter i en borgerkrig, der havde raset siden foråret. Resultatet var, at mange efterfølgende kom hjem med psykiske traumer, som hverken hæren eller samfundet var forberedt på at håndtere. Efterfølgende er mange nu efter næsten 30 år stadig dybt præget af traumer, der aldrig blev behandlet i tide. Hertil kommer, som om dette ikke var nok, ofte yderligere med en tilværelse mærket af kamp mod systemet for anerkendelse af deres tilstand. Erindringerne er bygget op om Appelgrens samtidige dagbog, som hun omhyggeligt førte i perioden. Fremstillingen er udbygget af andres tilsvarende optegnelser fra perioden og yderligere bundet sammen med tilføjede forklarende oplysninger om den historiske ramme og nutidige efterrationaliseringer.

Et hærgt land i blodig borgerkrig

Udstationeringen tager sin begyndelse i oktober 1992 på kasernen i Holstebro, hvor der i indgående travlhed skal trænes og pakkes materiel og udstyr. Praktisk talt alt fra pansrede mandskabsvogne til medicinsk udstyr ned til mindste detalje skulle medbringes. Yderligere tilkom, at Appelgren langt uden for sin normale ressort i starten som eneste kvinde uden militær uddannelse skulle udfylde rollen som næstkommanderende i delingen. Et element, der også indebar fx våbenbetjening og mestring af kørsel med diverse militære køretøjer heriblandt Daisy - kælenavnet for delingens hvide M113 pansrede bælte køretøj. Alt sammen en række opgaver, som krævede tilvænning og trak tænder ud i det mandsdominerede kontante univers. Værre var dog næsten konflikterne og den stigende bekymring på hjemmefronten, hvor hverken ægtemanden eller faderen rigtigt kunne acceptere hendes valg.

Men af sted kom kompagniet med alle gode afskedsord fra såvel ministeren som general Hillingsø. Efter en uges transport først med tog og derefter i konvojkørsel gennem det krigshærgede Bosniens etniske kludetæppe af serbere, kroater og muslimer. Målet var Kiseljak - en mindre by lidt uden for hovedstaden Sarajevo, hvor hovedkvarteret blev opslået på Hotel Dalmacija. Her befandt der sig også andre elementer fra styrken bl.a. englændere, franskmænd og hollændere. Under de interimistiske forhold bliver der god brug for de selvstændige initiativer og improvisationer, som især de nordiske soldater var gode til.

Gl. Dansk gør godt mod bureaukrater

Konfrontationen med krigens brutale ansigt var dog endnu sværere at håndtere. Opgaverne var mangesidige fx eskorte af nødforsyninger, transport og to daglige ture med mandskab og gods til Sarajevo, som lå under stadig beskydning af den serbiske milit. Især eskorten her mødte krigens daglige blodige hverdag i form af overværelse af drab, døde og sårede civile og udhungrede børn. Et element der virkelig sled, idet det hverken var tilladt at standse eller hjælpe. Hertil kom idelige chikaner især fra serbisk side, hvor man under våbentrusler opholdt transporterne med ulovlige visitationer og unødigt bureaukrati. Også snigskytter, udlagte miner og beskydning med fx morterer hørte til dagens orden. Belastningen var hård, og de første hjemsendelser på grund af sammenbrud fandt sted. Fællesskabet stod dog sin prøve, og den enkelte fandt, som også Apelgren, frem til de kammerater, der var gode at betro deres tanker og som kunne både lytte og komme med råd. Vigtige var her også aftenerne i messen, hvor godmodige drillerier, festivitás, humor, bægerklang og samtaler på tomandshånd løste op for dagens brutale oplevelser. Afmagten over for de serbiske chikanerier blev her fx drøftet over en sund latter over den udtalte ex-kommunistiske respekt for papirer og stempler, hvor interimistiske aftryk med den imponerende forsiring på proppen af en flaske Gl. Dansk under et dokument eller bøs optræden af de mest hærdebrede soldater kunne redde dagen.

Afmagten var ofte det værste

Til problemerne kom Apelgrens samarbejde med Stabslægen, hvor hun i praksis ofte stod magtesløs som følge af lægens højere rang, men alligevel lagde ryg til stadige konfrontationer på grund af dennes fejlagtige diagnoser, unødvendige operationer og elendige ledelse. Dertil kom yderligere psykisk pres på grund den stadige livsfare ved beskydning. Et pres, der blev forstærket af magtes- og hjælpeløsheden, idet soldaterne hverken kunne forsvare sig eller skyde igen på grund af deres snævre FN-mandat. Under disse forhold kunne forhold kunne bare en smule opmærksomhed, lidt ros eller en enkelt anerkendende bemærkning gøre enorm forskel. På samme måde som fx en maskot i form af herreløs hund, der søgte venlighed, ophold og mad, kunne udgøre en væsentlig afledning for både tanker og ømhed.

Men i praksis satte belastningen og de intense oplevelser sig fast og resulterede i en permanent stresstilstand, der skabte afhængighed af fællesskabet og gjorde det næsten umuligt at vende tilbage til den danske hverdags rudekverter, tøjvask og trivielle nabostridigheder.

Her ramte Apelgren, som også havde tanker om beslutningen om skilsmisse, loftet efter hjemsendelsen. Almindelig psykologbehandling afhjælp ikke rastløsheden og den lejlighedsvis aggressivitet. Som så mange andre her søgte hun trøst i isolationen og flasken. Samfundet og forsvaret var totalt uforberedt på at tackle disse problemer, hvilket blandt andet gav sig udtryk i, at de mandlige kolleger skulle markere deres psykiske problemer ved håndsoprækning i nærværelse af den samlede flok!

Hos både Apelgren og tre af de øvrige bidragsydere, hvis historie fremgår til sidst i bogen, blev PTSD derfor kronisk forankret ved ikke at være behandlet i tide.

Kampskrift eller soldatererindringer? Vurdering og målgruppe

Bogen har både karakter af soldatererindringer og et personligt kampskrift for ligestillede, og Apelgren er her på udmærket vis lykkedes med begge dele. Kombination af dagbogsuddrag, andres tilsvarende optegnelser og historisk og almindeligt rammestof i form af en sammenhængende fremstilling er efter min lange anmelderfaring en svær øvelse, som her også er udført rigtigt fint. Nogen vil måske indimellem finde fremstillingen lidt privat. Til det vil jeg sige, at netop en personlig hudløs skildring som denne hører til i en forståelse af et emne som PTSD. Netop her kommer Apelgren med sin on-the-spot dagbogsoptegnelser grundigt og troværdigt omkring de mange faktorer, som tilsammen udgør grundlaget for diagnosen. Et element, der også understøttes i valget af illustrationerne med egne og kollegers ofte ikke helt professionelle men personlige fotos.

Fremstillingen er flydende og velstruktureret, og bogen kan læses af alle interesserede. Jeg ser dog den primære målgruppe i forsvaret og fx pårørende og bekendte til udsendte. Men bogen er også alment spændende, ligesom PTSD diagnosen her på overbevisende vis ikklædes kød og blod. Dertil er det militære miljø og dets vilkår skildret med både indlevelse og atmosfære.

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/vietnamkrigen-med-egne-oejne>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

UBÅDEN DER RAMTE SVERIGE

(<http://www.historie-online.dk/boger/ubaaden-der-ramte-sverige>)
(/article/items/view/2909/4)

DE GLEMTE HÆR

KRIGEN VED VERDENS ENDE

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/krigen-ved-verdens-ende>)
